

มองของและมองคำ

โดย กิตติพันธ์ บุตะเคียน

*Art
Writing lab*
In Process

มองของและมองคำ

กิตตินันท์ บุตะเคียน

สิ่งที่หยุดนิ่ง ไร้เสียง ได้ถูกนำมาทำให้เป็นงานศิลปะ ทั้งการเปลี่ยนที่วางและจัดการแปรรูป ทั้งแบบที่ซับซ้อนและเรียบง่าย บางชิ้นเว้นที่ว่างมากมาย ขณะที่บางชิ้นกลับเพียงจับวางจนเหลือเพียงแคบ ๆ งานศิลปะทั้งสองเจียบใส่คนดู ไม่พูดอะไร ทำให้คนดูต้องทำอะไรสักอย่าง เพื่อจะรับรู้และเห็นว่าศิลปินซ่อนอะไรไว้บ้างไหมนะ

มองของ: ทำมากกว่าพืช

ผลงาน Stella Nova โดย ลีโอ พรเมษฐุ จิตทักษะ ประกอบด้วยต้นไม้ที่มักปลูกตามบ้าน หากเดินเข้าไปใกล้ ๆ จะพบว่าตัวผลงาน ยังมีถังพลาสติก ของเล่น การ์ดเกม วัสดุเหลือใช้ ผ้าไม้ อิฐ ตะกร้า รวมถึงศิลปะประดิษฐ์และวัตถุอื่น ๆ มากมาย วางปะปนกันในพื้นที่ส่วนจัดแสดงงาน สมองที่รักการจัดกลุ่มก็พยายามออกแรงเหลือเกินที่จะบอกว่านี่คืออะไร หากพิจารณาเบื้องต้น นอกจากพืชแล้ว วัตถุสิ่งของที่จัดวางในงานชุดนี้ คือของใช้ในบ้านที่ยังเก็บไว้ อาจเพราะยังดี ๆ อยู่เลย แต่ก็ไม่รู้จะใช้ทำอะไร แต่ก็ไม่ทิ้ง เพื่อจะได้พบหน้าที่ของมันสักวัน

ตัวผลงานเองไม่กีดกันผู้ชม เดินดู ๆ เข้าไปจ้องไปใกล้ได้เลย แม้จะเข้าไปประชิดเพียงใด แต่ทุกคนจะระมัดระวัง เพราะเคารพสิ่งนี้ในฐานะศิลปะไปแล้ว ผ่านการห่อหุ้มด้วยแนวคิดและชีวิตส่วนตัว เช่น ที่มาของดิน พืชต้นนี้ของพ่อ พืชชนิดนี้ของแม่ ขมวดข้อเสนองานถึงความต้องการที่จะมีชีวิต ผูกคำอธิบายไว้กับพืชพันธุ์และผืนดิน แต่ทว่ากลับไม่อธิบายถึงวัตถุสิ่งของอื่นมากนัก

หากมองดูผลงานในภาพรวม อาจทำให้เรานึกถึงการเล่นสนุกในสวนหลังบ้านของเด็กที่พ่อแม่จะปลูกอะไรก็ปลูกไป เด็กก็จะสามารถจัดแจงและหาพื้นที่ของการเล่นได้เสมอ กลายเป็นพื้นที่หรือสนามจัดวางของเล่น ใช้เป็นจุดเล่นป่วน ๆ ผ่านการวางโมเดล ฟิกเกอร์ เปะการ์ด ผสมค้น แทรก ผสานด้วยข้าวของและวัตถุต่าง ๆ ในบ้าน ทดลองความเป็นไปได้ที่ลูกจะแสวงหาที่เล่นของตนเอง ผ่านจินตนาการของการจัดวาง กล่าวคือ ที่ใดมีความเรียบ ที่นั่นต้องเติมความแหลม ที่ไหนมีโลหะ ที่นั่นต้องมีสิ่งอื่นปนด้วย เหมือนการจัดองค์ประกอบศิลป์ที่มักใส่ความขัดแย้ง หากสังเกตดูบางส่วนของงาน เราจะเห็นการจัดวางที่คิดมาแล้ว หรือบังเอิญก็ไม่ทราบ เช่น เงามที่ทอดไปยังผนัง ม้าเหมือนยืนอยู่บนภูเขาเลยนะ ทั้ง ๆ ที่อยู่บนชั้นวางของธรรมดา ๆ

ศิลปินได้เลือกเป่ามนต์ให้สิ่งของเหลือใช้และสารพัดวัตถุกลายเป็นงานศิลปะเฉพาะกิจ ซึ่งอีกไม่นานก็จะกลับสภาพเดิมเมื่อแยกออกจากกัน คือนกลับไปเป็นของเล่นข้าวของเครื่องใช้ (หรือรอวันใช้) ดังเดิม แต่ของบางชิ้นที่เป็นศิลปวัตถุไปแล้ว ไม่อาจย้อนคืน หดสิ้นประโยชน์ ใช้สอยไปอย่างสมบูรณ์ แต่อย่างน้อย ความต้องการที่จะมีชีวิต ก็คงปรากฏบ้าง ในวัตถุสิ่งของ ที่ไม่มีชีวิตจิตใจ ได้มาปรากฏผ่านการใช้งาน ให้มันได้ “มีชีวิต” ในนิทรรศการนี้

มองคำ: นับแสน

ผลงาน “Residual Confession: Temporary Book — Doc Street Text” ของวรรณพล แสนคำ ขึ้นนี้ เราจะเห็นคำจำนวนมาก ที่ทับซ้อนกัน บางคำ อ่านออกบางคำอ่านไม่ออก บางคำปรากฏเพียงบางส่วน เหมือนผนังของตึกอาคารในเมืองที่ถูกพ่นด้วยสีสเปรย์บนเฟรมที่ต่อกันขนาดมหึมา เหมือนกำแพงหรือผนังสักที่ในกรุงเทพฯ แรก ๆ คำเหล่านี้คงเป็นสิ่งแปลกปลอม แต่นานวันเข้า สิ่งนี้อยู่ในชอกหลืบมุมต่าง ๆ ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของความเป็นเมืองบนปูนและคอนกรีตไปแล้ว แม้เขาจะไม่อยากให้อยู่ก็ตาม ในเมืองที่ไม่มีใครรู้จัก ไม่มีใครสนใจใครสักคน จนนึก ๆ ก็กลายเป็นบุคคลนิรนามในสายตาคนอื่น ไม่มีใครรู้จักใคร ใครสักคนคงเห็นพื้นที่ที่ยังว่าง จึงใช้มันขีดเขียนคำโดด วลี ประโยคที่มีมหาศาล เพราะที่นี้มีผู้รู้หนังสือ ที่จะอ่านออก รับรู้คำหรือความหมายนั้นได้

ศิลปินสำรวจและบันทึกจากสถานที่ต่าง ๆ ในเมือง ก็สืบก็ร้อยก็พันก็หมั่นก็แสนคำมาใช้เป็นโครงสร้างของงาน เขาจะจงเลือกคำที่ขีดเขียนไม่เป็นที่ เหมือนการทบทวนวรรณกรรมในงานวิจัย แล้วนำคำเหล่านั้นมาวางเป็นโครงสร้างของงานเพื่อพ่น ขีดเขียน ทาทับ ติดเทปเว้นลอกเทปออก พ่นใหม่ ซ้ำไปซ้ำมา ด้วยสีหลักไม่กี่สี จนเกิดเป็นงานชิ้นนี้ นอกจากนั้น คำที่สำรวจก็ได้ถูกแปรรูปเป็นทั้งบทกวีที่ต้องครบหุฟังเพื่อให้เจียบตอนอ่าน มีบทเรื่องแต่งที่พร้งพรู้ไม่มีย่อหน้าบนกระดาษแผ่นใหญ่ (อ่านไปนึกว่าแด่นอร์ธ แสงทองมาเอง) รวมถึงขั้นตอนการทำงานในรูปแบบวิดีโอ เมื่อดูงานชิ้นนี้ ผู้ชมก็ต้องร่วมกิจกรรมกายบริหารอย่างหลีกเลี่ยงมิได้ ทั้งมองดูจิตรกรรม ก็อ่านตัวบทกวีและเรื่องสั้น เเงยหน้ามองวิดีโอไปด้วย หากเราพิจารณางานจิตรกรรมชิ้นนี้จะเห็นว่า ภาษาได้กลายเป็นเส้นและเส้นก็ได้กลับเป็นภาษาที่เป็นทางการบ้าง ไม่เป็นทางการบ้าง สุภาพบ้างหยาบบ้าง อีกทั้งการอ่านระหว่างบรรทัดของงานชิ้นนี้ “อ่านยาก” ทางกายภาพ หรือที่จริงแล้วศิลปินไม่อยากให้เราอ่าน เพราะเขาทำให้ภาษาเหล่านี้กลายเป็นจิตรกรรมไปแล้ว ทว่าผู้ชมคุ้นเคยย่อมจะถอดภาพเป็นภาษาอีกทีหนึ่ง ไม่เช่นนั้นจะเข้าใจได้อย่างไร

ศิลปินตั้งคำถามว่า ภาษาจะเป็นที่มาของงานจิตรกรรมได้หรือไม่ คำตอบคือได้แน่นอน แต่อะไรล่ะคือสิ่งที่แตกต่างกว่างานที่เคยสร้างงานทำนองเดียวกันนี้ อยู่ที่การเก็บเล็กผสมน้อย การลงแรงเพิ่มความซับซ้อน กรรมวิธีแปรรูปเป็นงานแขนงอื่น ถักทอให้เกิดความหมายใหม่ การตัดสินใจในแง่ตัวงานมิได้หลายคำตอบ และคงสร้างคำถามใหม่ต่อไปอีก ว่าศิลปินจำเป็นต้องทำงานหนักเพียงใด จึงจะทำให้งานมีน้ำหนักเพียงพอ ศิลปินต้องทำงานเป็นนักวิจัยด้วยหรือไม่ ต้องเป็นนักต่าง ๆ เพื่อแปรรูปสารัตถะนั้น ๆ มาเป็นงานศิลปะหรือเปล่า คำถามนี้ก็คงมิได้หลายคำตอบเช่นกัน แต่กระบวนการที่ศิลปินอยู่กับงาน ลงแรงและออกความคิด ซ้ำแล้วซ้ำเล่า ย่อมลบล้างไม่ได้ และไม่สูญเปล่าอย่างแน่นอน

ของและคำ: คำ

งานของลิโอ และ วรรณพล ดูจะอยู่คนละขั้วของการสร้างงาน ทั้งที่มาของแนวคิดและการเลือกใช้วัสดุ คนหนึ่งใช้วัสดุเป็นหลักเพื่อจัดวาง อีกคนค้นหาคำมากมายเพื่อออกแรงสร้างและแปรรูป สิ่งที่เป็นจุดร่วมกันคือการที่ศิลปินทั้งสองคนไม่หยุดอยู่แค่การพบเห็น “ของ” และ “คำ” แต่ได้นำมาลงแรงผ่านฝีมือและสายตา จนเกิดเป็นผลงานที่ยังมีช่องว่างให้เติมความหมายและแทรกซึมให้เกิดพื้นที่ของความเป็นไปได้ เป็นก้าวที่สำคัญในการใช้ “ของ” และ “คำ” ที่คงต้อง “คลำ” หาทางไปก่อน ในฐานะศิลปินรุ่นใหม่ของ “บ้าน” และ “เมือง” นี้

ภาพรวมของผลงาน “Residual Confession: Temporary Book — Doc Street Text”
ของวรรณพล แส่นคำ

เงาที่ทอดไปยังผนัง ม้าเหมือนยืนอยู่บนภูเขา ผลงาน Stella Nova
โดย ลีโอ ปรมะษฐ์ จิตทักษะ

